Eduskunta
Työ- ja tasa-arvovaliokunta

UPSEEERILIITON LAUSUNTO HE 158/2018 VP HALLITUKSEN ESITYS TYÖAIKALAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

1. Perusteet: ammattisotilaiden työn kuva

Työaikalain kokonaisuudistuksen tavoitteena on päivittää nykyinen työaikalaki 2020-luvulle ennakoiden niitä muutoksia, joihin työaikasäätelyn tulee vastata. Työaikalaki suojaa työntekijää kohtuuttomien pitkiltä työajoilta ja turvaa riittävän pitkät lepoajat – myös jaksotyössä. Puolustusvoimissa työskentelee lähes 12 000 henkilöä, joista yli 85 % ei kuulu työaikalain piiriin, vaan heitä koskee erillinen laki (laki puolustuslaitoksen virkamiesten työajasta). **Erillislaki on auttamattomasti vanhentunut.**

Puolustusvoimien henkilöstön työn erityispiirteitä ovat kriisi- ja sodan ajan tehtävien harjoittelu ja valmiuden ylläpito sotaharjoituksissa sekä meripalveluksessa. **Työ sotaharjoituksissa ja meripalveluksessa on luonteeltaan jatkuvaa ja keskeytymätöntä työtä, johon käsketään.** Täysin poikkeuksellisen ja kohtuuttoman työmäärän takia vapaa-aikaa ei ole riittävästi eikä henkilöstön palveluskuntoa tai työturvallisuutta voida taata.

Laki käsittelee vuonna 1969 valmistuneen selvityksen mukaisesti sotilashenkilökunnan osalta hyvin suppeita ja vanhentunutta sääntelyitä mm. leiri- ja sotaharjoituksista. Erillislain esitöiden mukaan johtavassa asemassa olevalla tarkoitetaan mm. perusyksikön eli komppanian päällikköä. **Tällainen tehtävä ei missään nimessä ole johtavan virkamiehen tehtävä eikä päälliköllä ole minkäänlaista työaika-autonomiaa.** Puolustusvoimissa ei tänä päivänä "purjehdita", vaan merellinen alustoiminta on operatiivista toimintaa. Näissä tehtävissä korostuu valmius valvoa Suomen alueellista koskemattomuutta ja torjua alueloukkauksia.

Varallaoloa ei lasketa työajaksi ja virkamies tekee sitä pääsääntöisesti asunnostaan ja on perheensä kanssa. Valmiudellisten aikavaatimusten takia virkamies ei kuitenkaan aina ehdi tehtäväänsä kotipaikkakunnaltaan käsin. **Varallaolossa kohtuuton haitta toteutuu, jos virkamies joutuu olemaan työssä ja varallaolossa pitkään yhtäjaksoisesti.** Näin on tapahtunut esimerkiksi Merivoimien aluksilla.

Esimerkkejä:

- Kapteeni A työskentelee 11 vuorokautta kestävässä sotaharjoituksessa. Työhön käytetty aika kestää 18 tuntia, mutta hänen päivittäinen työaikamerkintänsä on 8 tuntia 6 minuuttia. Lisäksi hän tekee iltaisin ja öisin 1,5 tuntia harjoitukseen kuulumatonta omaan virkatehtäväänsä kuuluvaa työtä.

- Yliluutnantti B työskentelee merivoimien öljytorjunta-aluksella. Hän on kalenterivuodessa yli 160 päivää joko merellä tai määrättynä ympärivuorokautiseen

valmiuteen olla kahdessa tunnissa valmiina lähtemään merelle. Pisimmät yhtämittaiset meripalvelu- ja valmiusjaksot kestävät keskeytyksettä jopa 5 viikkoa (35 päivää).

- Kapteeniluutnantti C:n työpäivä meripalveluksessa valmiusaluksella kestää 17 tuntia. Hänen päivittäinen työaikamerkintänsä on 7 tuntia 45 minuuttia. Valmius- ja varallaolojakso kestää yhtäjaksoisesti 9 viikkoa (63 päivää).

2. Ratkaisuesitys: työaikasuojelu 1970-luvulta 2020-luvulle

Erillislakia tulee uudistaa niin, että puolustusvoimien henkilökunnalle turvataan riittävä jaksaminen ja lepo. **Lain uudistaminen ei uhkaa sotilaallisen maanpuolustuksen kykyä vaan tukee sitä.** Työssään jaksava henkilöstö mahdollistaa hävittäjien, laivojen ja joukkojen käytön. Poliisit ovat puolustusvoimien henkilöstön tavoin turvallisuusalalla, mutta työaikalaki turvaa riittävän levon ja vapaa-ajan sekä suojelee hallitsemattomasti kertyviltä ylitöiltä.

Ruotsissa sotilaat ovat työaikalain piirissä. Myös Norjassa sotilaat ovat työaikalain piirissä ja työajat on huomioitu omassa sopimuksessa.

Suomessa Rajavartiolaitoksessa meripalvelun työaikamerkintä on 12 tuntia eikä ongelmia synny jaksamisen osalta.

Kyseessä ei ole merkittävä kustannustekijä. Sotilaallisen harjoituksen ja meripalvelun 12 tunnin päivittäisen tuntimerkinnän kustannusarvio on 3,5 miljoonaa euroa. Säästöjä kertyisi sairauspoissaolojen vähentymisestä sekä palveluskunnon ja työturvallisuuden kohentumisesta. Vuonna 2017 sotilaallisen harjoituksen kustannukset olivat Puolustusvoimille n. 31 miljoonaa euroa. Meripalvelun kustannukset olivat Puolustusvoimille n. 5 miljoonaa euroa.

Työaikalain ehdotus on monelta osin semidispositiivinen, jolloin lain säännöksistä on mahdollista poiketa virkaehtosopimuksilla. Näin upseerien osalta on myös toimittu, mutta **juridinen perusta sopimiselle on vanhentunut tai puuttuu kokonaan.** Jos lakia ei päivitetä, myös sopimukset vanhentuvat eivätkä vastaa nykytilaa.

3. Yhteenveto

Puolustusvoimien erillislaki on vanhentunut. Sotilaiden työaikasuojelu on jäänyt 1970-luvulle. Jos sotilaat jätetään edelleen työaikalain ulkopuolelle, niin erillislaki tulee päivittää.

Puheenjohtaja
Ville Viita

Pääsihteeri
Hannu Sipilä